

Jeugd, Alcohol & Omgeving

Stand van zaken in Zuid-Limburg
Trends in alcoholgebruik onder jongeren

Introductie

Regionale alcoholmatiging

Het Zuid-Limburgse Veiligheidsbestuur heeft in 2010 de stuurgroep 'Jeugd, Alcohol & Omgeving' opdracht gegeven om een regionaal alcoholmatigingsbeleid te ontwikkelen samen met gemeenten. Dit om het beginnen met alcohol bij de Zuid-Limburgse jongeren zo lang mogelijk uit te stellen. In 2010 was de wettelijke leeftijdsgrens nog 16 jaar, maar lag in Zuid-Limburg de beginleeftijd van het drinken van het eerste glas alcohol op 11 jaar (rVTV 2010). Het op jonge leeftijd beginnen met drinken heeft grote maatschappelijke gevolgen, zoals blijvende hersenschade (tot 23 jaar ontwikkelen zich de hersenen nog), verhoogde kans op verslaving, overlast, geweld en schooluitval. In 2014 is daarom de wettelijke leeftijdsgrens voor alcoholgebruik verhoogd naar 18 jaar (NIX18), waardoor er aan jongeren geen alcohol meer mag worden verkocht en jongeren zelf ook beboet kunnen worden als ze alcohol drinken.

Vraagstelling

Hoe is het drinkgedrag van de Zuid-Limburgse jongeren?

De Drank- en Horecawet (DHW, 2013) verplicht gemeenten tot het vaststellen van een preventie- en handhavingplan. Voor gemeenten is het belangrijk om het alcoholprobleem bij jongeren nader te analyseren en te monitoren. De volgende vragen zijn aan de GGD Zuid Limburg gesteld:

- Hoe groot is het alcoholprobleem onder de Zuid-Limburgse jongeren? Wat zijn de meest recente cijfers en zijn er trendgegevens beschikbaar?
- Hoe kijken ouders aan tegen het drinken van alcohol door hun kinderen?

Methode

Gebruikte databestanden

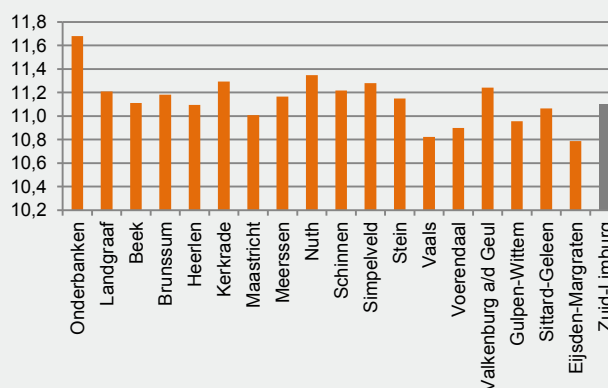
De resultaten van de Jeugdmonitor GGD Zuid Limburg 2013, 2009, 2005 en de Gezondheidsmonitor GGD Zuid Limburg 2012, 2009 zijn gebruikt om in beeld te krijgen hoe het alcoholgebruik is van de Zuid-Limburgse jongeren en hoe ouders omgaan met dit alcoholgebruik. Jongeren in klas 2 (13-14 jarigen) en klas 4 (15-16 jarigen) van het voortgezet onderwijs (vo) beantwoordten om de 4 jaar allerlei gezondheidsvragen.

Resultaten

Jong en veel drinken

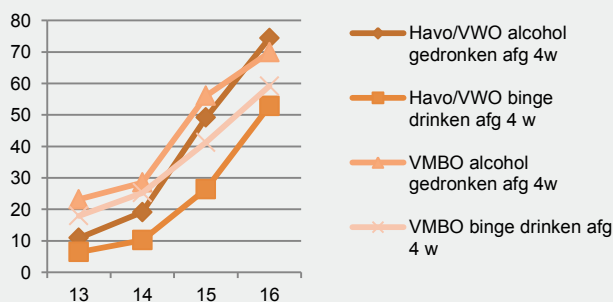
De Zuid-Limburgse jeugd begint op zeer jonge leeftijd met het drinken van hun eerste glas alcohol. De beginleeftijd van 13-14 jarigen die zelf aangeven al te drinken lag in 2005 op 10,9 jaar, in 2013 is dit 11,2 jaar. Landelijk is dit 11,8 jaar (figuur 1). Sinds 2005 is er wel een daling te zien in het drinkgedrag van jongeren, maar een beginleeftijd van 11,2 jaar ligt nog steeds erg ver af van de nieuwe norm 18 jaar. Uit onderzoek blijkt verder dat jongeren na de eerste kennismaking met alcohol gemiddeld binnen 1,5 jaar voor de eerste keer dronken zijn (Zwart e.a., 2000).

Figuur 1: Beginleeftijd 13-14 jarigen die aangeven alcohol te drinken, per gemeente

Het blijkt dat jongeren jong en veel drinken, zie figuur 2. Van de 13-jarigen heeft in 2013 bijna 16% de afgelopen vier weken alcohol gedronken en 11% drinkt zelfs meer dan vijf glazen per gelegenheid (binge drinken). Bij de 15-jarigen is dit respectievelijk 52% en 33%. Daarbij komt dat jongeren van het vmbo vaker alcohol drinken dan jongeren van de havo/vwo.

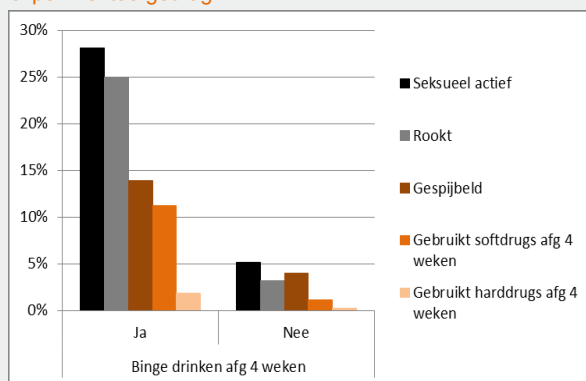
Figuur 2: Drinkgedrag van jongeren uitgesplitst naar leeftijd en opleidingsniveau

Binge drinkers vaker geneigd tot experimenteren

Binge drinkers (de afgelopen vier weken meer dan vijf glazen alcohol drinken per gelegenheid), zijn vaker ook geneigd tot ander experimenteel gedrag in vergelijking met de rest van de jongeren die niet (binge) drinkt, zie figuur 3. Deze groep jongeren is beduidend seksueel actiever, rookt meer, spijbelt vaker en gebruikt meer softdrugs en harddrugs.

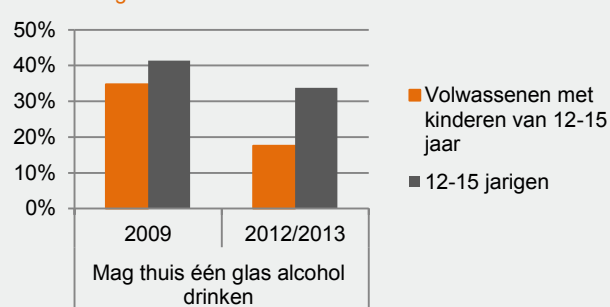
Figuur 3: Binge drinken bij 13-15 jarigen in relatie tot ander experimenteel gedrag

Ouders nog steeds erg tolerant

Ouders stellen regels op voor het drinken van alcohol. Ouders zijn wel iets minder tolerant geworden over het drinken van alcohol door hun kinderen de afgelopen vier jaar. Maar bijna een op de vijf ouders staat alcohol drinken thuis toe bij kinderen onder de 16 jaar, zie figuur 4. Veel Zuid-Limburgse jongeren (34%) hebben het idee dat ze thuis alcohol mogen drinken, terwijl maar ongeveer 17% van volwassenen met kinderen in deze leeftijd aangeeft dit toe te staan. Mogelijk zijn ouders niet bekend met het drinkgedrag van hun eigen kinderen in de thuissituatie óf communiceren en handhaven zij eigen gestelde regels niet duidelijk genoeg.

Figuur 4: Alcoholbeleid van ouders en wat jongeren denken thuis te mogen drinken

Sociale beschikbaarheid alcohol hoog

Als gekeken wordt naar de manier hoe jongeren in Zuid-Limburg aan alcohol komen, wordt duidelijk dat

dit vooral gebeurt via familie en/of vrienden (sociale beschikbaarheid) en dat in mindere mate de alcohol ook daadwerkelijk door de jongeren zelf wordt gekocht (commerciële beschikbaarheid). Van de 13-14 jarigen verkrijgt 7% de alcohol via commerciële kanalen, 24% via sociale kanalen en 6% via beide kanalen. Eigenlijk alle 13-14 jarigen die de alcohol zelf kopen via commerciële kanalen (supermarkt, café of sportvereniging) verkrijgen de alcohol ook via familie en/of vrienden.

Nalevingsonderzoek

In opdracht van de gemeente Maastricht is in april 2013 een nalevings-onderzoek uitgevoerd door bureau NUCHTER. Met behulp van mysteryshopping zijn bij 88 locaties in Maastricht door 15-jarigen aankoop pogingen gedaan van zwak-alcoholische drank. De locaties zijn cafetaria, horeca, slijterijen, sportkantines en supermarkten. In totaal zijn 176 aankoop pogingen gedaan en werd er 143 keer onwettelijk alcohol verkocht aan 15-jarigen (81% van de gevallen). Landelijk is dit 53%.

Samenvattend

Sociale beschikbaarheid is groot

Alle Zuid-Limburgse gemeenten staan nog veraf van de norm *tot 18 jaar geen alcohol*. Jongeren in deze regio drinken op zeer jonge leeftijd hun eerste glas alcohol (11,2 jaar) en drinken dan vervolgens vaak meer dan vijf glazen per gelegenheid (binge drinken). Jonge binge drinkers zijn ten opzichte van jongeren die niet binge drinken beduidend vaker seksueel actief, roken meer, spijbelen vaker en gebruiken meer softdrugs en harddrugs. In Zuid-Limburg kunnen jongeren relatief makkelijk aan alcohol komen, zowel via commerciële verkooppunten als via familie en vrienden. Ouders staan vaak het gebruik van alcohol door jongeren onder 16 jaar toe in de thuissituatie.

Aandachtspunten onderzoek

Beperkingen data

- De jeugdmonitor is gebaseerd op zelfrapportage van de jongeren en wordt slechts een keer per vier jaar afgenomen in de klassen 2 en 4 van het voortgezet onderwijs.
- De vragen over alcohol in de jeugdmonitor zijn alleen gericht op het drinkgedrag van de afgelopen 4 weken wat gezien kan worden als een momentopname.
- Er nemen steeds wisselende jongeren aan de monitor deel, de jongeren die op dat moment in klas 2 en 4 zitten.

Aanbeveling

Het is belangrijk de leeftijd waarop begonnen wordt met alcohol drinken zo lang mogelijk uit te stellen.

Dit vraagt om een integrale aanpak:

- Voorlichting aan volwassenen over belang van norm NIX18 (sociale beschikbaarheid); probeer ouders via professionals, zoals de JGZ/CJG, beter voor te lichten over het belang en de mogelijkheden om duidelijkere normen over alcoholgebruik uit te dragen aan hun kinderen.
- Duidelijke verkoopregels (commerciële beschikbaarheid)
- Handhaving van de regels door regelmatig controle.

Alleen zo kan het publieke draagvlak voor de leeftijdsgrens van 18 jaar worden vergroot. Het preventie- en handavingsplan van gemeenten biedt mogelijkheden om deze integrale aanpak nader te concretiseren.

Colofon

Literatuur:

Zwart, W.M. de, Monshouwer, K. en Smit, F. (2000). Jeugd en riskant gedrag 1999. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar. Trimbos-instituut, Utrecht.

N.B.: De cijfers zijn afkomstig uit de gezondheidsmonitors (Jongerenmonitor Basisonderwijs 2009, Jongerenmonitor Voortgezet onderwijs 2013, Volwassenenmonitor 2012 en Ouderenmonitor 2012) van GGD Zuid Limburg.

Meer info?

Meer informatie vindt u op <http://www.ggdzl.nl/professionals/themas/alcoholgebruik/>

Kijk op www.ggdzl.nl,
www.academischewerkplaatslimburg.nl
of schrijf naar
academischewerkplaats@ggdzl.nl

Voor vragen kunt u contact opnemen met het secretariaat afdeling Kennis en Innovatie van de GGD Zuid Limburg, telefoon: 046 - 850 55 05

Geleen, mei 2014